

USODA A. F. L. V ROKAH DELEGACIJE V TAMPI

Vprašanje industrialnih unij Glavna točka spora

Trideset milijonov neorganiziranih delavcev ne more v stare strokovne unije

Dobri pogoji za razmah novega unijskega gibanja, ki ima svoj pričetek v CIO.—Unije v politiki

KONVENCIJA Ameriške delavske federacije, ki se je pričela prošli pondeljek v Tampi, Florida, je ena najvažnejših v zgodovini te organizacije, ampak le, ako se bo zavedala svojih nalog. Glavna pozornost delegatov in unijskega gibanja sploh je obrnjena v spor med strokovnimi unijami in odborom za industrialno organizacijo. Deset unij, ki pripadajo slednjemu, je eksekutiva A. F. of L. suspendirala že prošlo poletje. Starokopitni vodje A. F. of L. pod vodstvom predsednika Greena nočejo velikih industrialnih unij, češ, da bi imeli v njih preveč zaslombe "komunisti" in industrialni konflikti ne bi bili potem ne konca ne kraja. Zato je najboljše, da se delavci družijo v unije po strokah.

Na drugi strani je skupina petnajstih unij, ki hoče, da se delavce v masnih obratih organizira v skupne industrialne unije, neglede na stroke. Ker eksekutiva A. F. of L. te naloge ni hotela vršiti, je bil pod predsedstvom John L. Lewisa ustavljen takozvani Committee for Industrial Organization (C. I. O.) Zbral je pol milijona dolarjev v organizacijski sklad in nato pričel s kampanjo za organiziranje delavcev v jeklarski industriji.

Wm. Green je proglašil C. I. O. za "dualno gibanje", ki si prilaže funkcije, kakršne spadajo eksekutivi federacije. V C. I. O. sodelujoče unije so bile pozvane na zagovor, toda se niso odzvale. Nato jih je Greenova eksekutiva suspendirala.

Konvenacija v Tampi ima odločiti, ali se suspendiranje odobi in "uporne" unije izključi, ali pa pokaže voljo za sporazum in konstruktivno organizacijsko delo.

Velika večina organiziranega delavstva je v tem sporu na strani C. I. O. John Lewis to dobro ve. Vendar pa bo imel razkol, če se dogodi, tragične posledice, ker bo eksekutiva A. F. of L. namesto izključenih ustanovila dualne unije, kar v stavku vedno pomeni skebanje ena proti drugi.

(Nadaljevanje na 3. strani.)

15 milijonov ljudi bo to zimo odvisnih od relifa

Harry Hopkins, upravitelj relifne WPA, pravi, da bo to zimo odvisnih od vladne in lokalne relifne akcije za svoje preživljjanje kakih petnajst milijonov ljudi, ali štiri milijone manj kakor lansko zimo. Najvišje število ljudi, ki so prejmeval relif, je prošlo zimo znašalo 21,264,000.

Ako je Hopkins v pravem, in bo to število letos res nižje, se tega "izboljšanja" še vseeno ne moremo veseliti, kajti 15 milijonov ljudi je še vedno prisiljenih živeti ob nizkih relifnih plačah in podporah. Za milijone brezposelnih ni to zimo nikakega izgleda, da jih uposle, razen pri relifnih delih. Poleg tega je mnogo brezposelnih, ki niso na "relifu", posebno oni, kateri imajo odrežene otroke. Relifna oblast hoče, da jih oni vzdržujejo, ako imajo delo.

Pod WPA je bilo koncem oktobra zaposlenih blizu tri in pol milijona delavcev. Povprečna družina, ki jih vzdržujejo, je placa od WPA, šteje 4 osebe. Za plače, material in upravo izda WPA 160 milijonov dol-

Evropa in Azija pred pragom nove vojne

Boji pristaniških delavcev in mornarjev za boljše delovne razmere

Stavka pristaniških delavcev in mornarjev je v San Franciscu in drugih lukah na ameriškem Pacifiku ustavila skoro ves pomorski promet. V New Yorku pa se borita med seboj za prvenstvo dve uniji. Kljub temu se delavci tudi tu skoro vsi odzvali pozivu v stavko, družbe pa so nato začele najemati skebe. Na vrhni

sliki na desni je državni tajnik Cordell Hull, ki je izlet na parnik, da se odpelje na panameriško konferenco v Buenos Aires, toda valed stavke ladja ni mogla odpluti. Spodaj so stavkujoči pristaniški delavci in mornarji na pletkini liniji v New Yorku. Prošli pondeljek je prišlo v Washington pet županov iz pacifičnih mest, da se posvetujejo z Rooseveltom, kako poravnati stavko.

Veselje bizniškega časopisa nad malim številom 'radikalnih glasov'

Nauk, ki bi si ga delavci morali zapomniti v svojo korist. — Socialistični in komunistični glasovi v New Yorku.—Thomas vodil vzgojno kampanjo

Delavci, ki se smatrajo za tisoč dolarjev za kampanjo in jih potrošile v agitaciji za Roosevelt. Ta politična grupacija izjavlja, da ostane organizirana v politične namene. Možno je, da bo sodelovala, če se ji bodo zdele okoliščine ugodne,

tako veselja v kapitalističnem tisku nad "malim številom radikalnih glasov".

V glavnem stanu socialistične stranke menijo, da je dobil Norman Thomas od 300,000 do 400,000 glasov, toda kreditirali mu jih ne bodo moraditi 200,000. Mnogi politični opozovalci so bili uverjeni, da bo dobil letos komunistični kandidat več glasov kakor pred 4. leti, v resnicu pa jih je dobil mnogo manj. Edino mesto, kjer je komunistična stranka smatrana kot političen faktor, je New York. Njen predsedniški kandidat je dobil tudi okrog 32,000 in v vsi državi New York je bilo oddanih za njenega governorskega kandidata manj kot 50,000 glasov.

Radi tega je komunistična stranka v New Yorku nehalo biti "legalna" ali "priznana". (Nadaljevanje na 4. strani.)

stranka. V bodoče bo moral nominirati kandidate s pomočjo podpisov na peticije, ako bo hotela imeti mesto na glasovnici.

Dr. Laidler, socialistični kandidat za govorjenja, je dobil v New Yorku 80,000 glasov in Thomas kakih 10,000 manj, kakor piše Socialist Call. American Labor Party, ki so jo ustanovili starogardisti in vodje unij, je dobila v mestu New York precej nad 200,000 glasov, v ostalih okrajih v tej državi pa manj kakor socialistična stranka. Glasovi na listi ameriške delavske stranke se ne smatrajo za radikalne, kajti svojih kandidatov ni imela, pač pa samo Roosevelt, Garnerja in Lehmana, ki so bili

stranka. V bodoče bo moral nominirati kandidate s pomočjo podpisov na peticije, ako bo hotela imeti mesto na glasovnici.

Dr. Laidler, socialistični kandidat za govorjenja, je dobil v New Yorku 80,000 glasov in Thomas kakih 10,000 manj, kakor piše Socialist Call. American Labor Party, ki so jo ustanovili starogardisti in vodje unij, je dobila v mestu New York precej nad 200,000 glasov, v ostalih okrajih v tej državi pa manj kakor socialistična stranka. Glasovi na listi ameriške delavske stranke se ne smatrajo za radikalne, kajti svojih kandidatov ni imela, pač pa samo Roosevelt, Garnerja in Lehmana, ki so bili

stranka. V bodoče bo moral nominirati kandidate s pomočjo podpisov na peticije, ako bo hotela imeti mesto na glasovnici.

Dr. Laidler, socialistični kandidat za govorjenja, je dobil v New Yorku 80,000 glasov in Thomas kakih 10,000 manj, kakor piše Socialist Call. American Labor Party, ki so jo ustanovili starogardisti in vodje unij, je dobila v mestu New York precej nad 200,000 glasov, v ostalih okrajih v tej državi pa manj kakor socialistična stranka. Glasovi na listi ameriške delavske stranke se ne smatrajo za radikalne, kajti svojih kandidatov ni imela, pač pa samo Roosevelt, Garnerja in Lehmana, ki so bili

stranka. V bodoče bo moral nominirati kandidate s pomočjo podpisov na peticije, ako bo hotela imeti mesto na glasovnici.

Dr. Laidler, socialistični kandidat za govorjenja, je dobil v New Yorku 80,000 glasov in Thomas kakih 10,000 manj, kakor piše Socialist Call. American Labor Party, ki so jo ustanovili starogardisti in vodje unij, je dobila v mestu New York precej nad 200,000 glasov, v ostalih okrajih v tej državi pa manj kakor socialistična stranka. Glasovi na listi ameriške delavske stranke se ne smarta

MOBILIZIRANJE TRETJEGA RAJHA ZA SPOPAD S SOVJETSKO UNIJO

Nemške nakane proti Češki. — Poljska išče pomoci. Anglie. — Dino Grandi napadel Stalina

DOGODKI v Evropi in v Aziji pomikajo svet bolj in bolj na prag splošnega vojnega konfliktu. Odnosaji med Nemčijo in USSR so čezdalje ostrejši. Poljski minister vrnjnih zadev Joseph Beck je bil pred tednom v Londonu, da pridobi Anglijo na stran Poljske in ji da pomoč, če bi ena ali druga sila hotela preko poljskega ozemlja, ki je meja med boljševiki in naciji. Anthony Eden je baje poljskega zastopnika, kako vladivo sprejem in mu obljubil, da Anglia probleme vzhodne Evrope ne gleda brezbržno. Prijateljstvo med Poljsko in Nemčijo se ohlaja zaradi nacijskih nadutosti v Gdanskem (Danzigu). Progermanski vpliv na Finsku je tako močan in Hitler se nadeja, da mu bo finski teren v vojnih operacijah proti Rusiji, če se dogode, v veliko oporo. Finški socialistični stranki, ki je največja v državi, je predsednik republike vzel priljubo sestaviti vlado. Vzrok je njeno protivno stališče in po zahtevev za prijateljske odnose z Moskvou.

V Nemčiji narašča propaganda, da se Čehoslovaški odrežejo dohodi do morja.

Mussolini je v nedavnem govoru izjavil, da bo pomagal Madžarski do revidiranja njenih mej. To pomeni, da ji morajo Čehoslovaška, Rumunija in Jugoslavija vrneti "ugrabljeno" zemljo. Rumunski kralj Karol mu je ob otvoritvi svojega parlamenta odgovoril, da ostanejo meje Rumunije "nespremenjene".

Mussolinijev satelit Dino Grandi je v znak potrditve zvezde med Italijo in Nemčijo, ki je bila sklenjena nedavno, na konferenci državnikov v Londonu za neutralnost v španskem konfliktu napadel Stalina in ga imenoval provokatorja, ki ogroža mir na vseh koncih in krajih. Italija je pristala v Hitlerjev predlog za vojno proti "komunizmu".

Katoliška cerkev se je v tem letu degenerirala v čisto nadavno fašistično, ker si želi ohraniti nagrabljena bogastva v Španiji in drugod, ljudstvo pa v slepi pokornosti.

Vsled ogromnih izdatkov za militarizem in radi zgrešene gospodarske politike živi večina prebivalstva v Nemčiji v pomajkanju. Hitler postaja desperaten in če bo kazalo, da se mirno ne bo mogel ostresi sedanjega položaja, bo rajše provočiral vojno kakor pa da se bi umaknil kot "polit kužek".

Ogromna Kitajska je končno začutila japonsko osvajalno (Nadaljevanje na 2. strani.)

PODPIRATI ŠPANSKE DELAVCE SMATRA AVSTRIJA ZA ZLOČIN

Thomas Hofer v Knittelfeldu v Avstriji se je odločil pomagati delavcem v Španiji, ki se boro proti fašistični kontrarevoluciji. Obiskal je nekaj znanec in malih trgovcev in jim pojasnil, da zbira prostovoljne prispevke, ki bodo poslati na Češko in od tu v obliki blaga ali v gotovini v Španijo. To delo vrše v Avstriji skrivoma mnogi socialisti.

Ko je Thomas Hofer, ki je po poklicu premogar, prišel v neko mesnico in pojasnil svoj namen, so poklicali žandarje, ki ga je aretiral. Hoferja so obtožili veleizdaje. Priznal je, da je nabral dva in pol šilinga. Distriktno sodišče v Leobnu ga je obsodilo na dve leti zapora ob trdem delu. Sodnik je obsodbo upravičil z izjavou, da kdor pomaga delavstvu v Španiji, širi "komunistične ideje".

DELO, KAKRŠNEGA NIKOLI NE ZMANJKA

Socialistične organizacije imajo v vsakem slučaju več analog in agitacijskega dela, kot pa ga morejo izvršiti. Ni komur, ki hoče biti aktiven, ga ne zmanjka, pač pa obratno. Cezdalje več ga je. Vsled tega je važno, da ga vršimo po gotovem redu in sistematično, da so uspehi toliko boljši.

V zimski sezoni, ko se vrše prirede v dvoranah, je važno in potrebno, da damo onim, ki jih imajo klubi in napredna društva, kolikor največ mogoče vzgojni značaj in to v smislu delavske kulture in izobrazbe. Za take programe je vam na razpolago arhiv Prosvetne matice.

Dober socialistični govornik naj bo ena točka sponda, bodisi na predstavah ali koncertih.

Naročite vselej, kadar imate prirede, po nekaj izvodov Proletarca, da ga razdelite med nenaročnike.

Clanstveni klubovi in drugim prijateljem Proletarca zelo priporočamo, da naj v zimskih tednih organizirajo agitacijo za pridobivanje naročnikov. Povsed, kjer se za takdo delo zavzame po več oseb skupaj, je agitacija uspešna, pa najsi bo od hiše do hiše, na sejah ali na predreditvah.

Poročajte o svojih izkušnjah in načinih agitacije, da se bomo čimboljše izpopolnjevali pri tem delu.

Strategija jeklarskih korporacij v boju proti uniji

Jeklarske korporacije zvišale mezdo deset odstotkov, so glasile časniške vesti. Počevalci so na podlagi podatkov, ki so jih dobili v uradu Steel Instituta izračunalni, koliko milijonov dolarjev bodo jeklarski delavci vsled zvišanja bolj k uniji, katero gradi pod Lewisovim vodstvom C. I. O.

Vzlic zvišanju mezde je delavstvo v tej industriji poleg delavstva v tekstilnih obratih najslabše plačano. Povprečen zaslužek še vedno ne dosega vsote 50c na uro in tudi tako bi jo, je tako mezda za dostojno preživljanje delavcev na podlagi višanja cen živilenskih potrebščin in pod pretezo, da so njihovi delavci že "organizirani".

Jeklarska industrija je v svojih knjigah izkazovala v prvih letih krize znatno izgubo. Zdaj so njeni dobički zopet visoki. Jeklarski trust je napravil v prvih devetih mesecih tega leta \$30,000,000 čistega dobička, Bethlehem Steel \$8,600,000 itd. Delavcem bi jeklarske korporacije torej lahko plačane več in plačale jih bodo, ako se boljše organizirajo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE.

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.50; za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do poonedeljka popoldne za pridobitev v stevilki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workers' Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor ..... Frank Zaitz.
Business Manager ..... Charles Pogorelec.
Assistant Business Manager ..... John Rah Jr.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.

Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2861.

Več otrok hočejo, da bodo hrana za topove

Italija je zelo "krščanski" dežela. Njeno glavno mesto je "večni Rim". In v tej katoliški prestolnici ima povojni militaričen niz koliko vzbudbe in trdnjava.

Vsa Italija je mobilizirana za vojno. Vse Italijanke so pozvane, da rode dneve svinov za vojno, kardinali pa blagovajajo mortilne vpravne.

Zahtevó za več otrok razglaša istotako Hitler. Nemčija je sicer revna ampak vojakov ni nikoli preveč. Strojnica kose, plini žgo, bombe ugonabljajo vse od kraja. Pa se Mussolini in Hitler bojita, da bi jima prehitro zmanjkalo ljudi. Naj jih rajše zmanjka drugim deželam!

V tem položaju je celo Rusija pričela propagando za več rojstev in ovirati kontrolo porodov.

Francoski generali se pritožujejo, da imajo sicer dovolj tovora v strojnicah, toda veliko premalo vojakov, ker Francozjinje domujejo rojstva. Slično tarna nad ženami v Veliki Britaniji, angleško vojno poveljstvo.

Tak je svet, ki pravi, da je krščanski, civiliziran in protimarksističen.

Protimarksističen je res. Krščanski pa prav nič in tudi civiliziran ne. Kajti če bi bil, ne bi dušil marksističnega gibanja za ekonomsko preuredbo sveta s terorjem in v krvi, pač pa pomagal, da se bi socializem čimprej uredničil. To kajpada ni v naruti kapitalistične družbe. Uveljaviti socializem je zgodovinska naloga delavskega razreda.

Kdo je pravzaprav zmagal?

Wall Street, kot ponavadi. Delnice so se dvignile v ceni. Demokratska administracija je spretina in ve, da je masa zavojov, če se ji da priliko, da se do sitega naje, namesto da bi stradala, kakov je moralna pod Hoovrom.

William Randolph Hearst je Rooseveltu zmerjal, da je boljševik, Stalinov sluga, amerški Kerenski itd. A po volitvah je planil na Rooseveltov "band wagon", mu čestital na zmagi, priznal, da je ljudstvo "končni vrhovni sodnik" in Rooseveltu pa obljubil sodelovanje "za splošno dobro". "Splošno dobro" je po Hearstovem tolmačenju dobro le, če je koristno kapitalizmu.

Poraženi kandidat Landon, ki je oznanjal, da le če zmagata on, bo držela rešena, je Rooseveltu istotako telegrafično čestital in mu obljubil v "dobrobit Amerike" pomagati kjerkoli in kakorkoli bo mogel.

John Rockefeller Jr., ki je podpiral Landona, je pisal Rooseveltovemu kampanjskemu managerju Farleyju, da mu je bil njegov (Farleyjev) govor po volitvah nad vse všeč zavadi "spravljivega duha", češ, vse, kar smo rekli drugi drugemu v kampanji, naj bo pozabileno in bodimo spet samo Američani. Rockefeller in Farley lahko pozabita. Njuni interesi so identični. Delaveci in Rockefelljerji pa ne morejo biti "samo Američani." Njih interesi se nespravljivo krijo.

Ljudstvo nevedoma za socializem

Profesor George W. Hartman s Columbia univerze je podvzel interesantno študijo, s katero je želel dognati, ali so ljudje v splošnem za ali proti socialističnemu programu. Privedil je polo vprašanj, na katerih so vprašanci odgovorili boljši za ali proti. Vprašanja so se tikala ekonomskih problemov in predlagala so sprememb, kakor jih propagira socialistična stranka. 55.5 odstotkov ljudi se je izreklo zanje, ne da bi razumeli, da s tem odstotkom privedajo program socialistične stranke. Profesor Hartman je namreč vprašanja privedil tako, da ljudje niso vedeli, če so vzeta iz socialističnega programa. Na koncu pa je bilo samostojno vprašanje, če so za ali proti socialistični stranki in njenim naukom. Večina je odgovorila negativno.

To nas uči, da je pred nami še veliko dela. Kajti večina ljudstva je za socializem, če ne ve, da se tako imenuje, in proti socialističnemu gibanju, ker je nahujskana proti njemu.

Politika v obljubah in praksi

Leta 1916 je tisoč somišljenikov socialistične stranke glasovalo rajše za Wilsona namesto za Debsa, kajti premotilo jih je geslo "He kept us out of war". V nagrado je ameriško ljudstvo dobilo vojno, vojne dolgovne, preganjanje, prohibicijo in razne tiranske zakone.

Po končani vojni "za odpravo vojne" smo dobili mirovne (?) pogodbe, katerih pogubne posledice bruha bolj in bolj na dan. Podjarmiljenost ljudstva ni bila odpravljena, demokracija ni bila obvarovana in vojna za odpravo vojne — sicer pa, čemu razkladati to, kar je vsakemu otipljivo!

Izvolili smo demokrata Wilsona, ki je bil v življenju najbolj slavljen izmed vseh predsednikov te dežele. Imel je program za odpravo armad in vojne in za preuredbo sveta, ki si bi reševal probleme v društvu narodov. Zed. države postanejo — no, pa tudi to je še znano. Wilsona so nasledili Harding, Coolidge, Hoover in pa po dve karri v vsaki garaži in prazni piščanci v vsaki ponvi.

Kaj nasledi Roosevelt? In kaj se dogodi v prihodnjih starih letih, ko bo on še na čelu administracije?

Če se hočemo učiti iz prošlih skušenj, tedaj slika ni občajajoča.

Madrid, kjer so vojaški letalci pobili z bombami stotine ljudi

Madrid, glavno mesto Španije, je eno najlepših mest na svetu. V sedanji civilni vojni je že mnogo trpelo. Fašistični vojaški letalci, ki sta jih posiale Italija in Nemčija z aeroplani vred, so v tem mestu povzročili

z bombardiranjem ne le mnogo škode, ampak pobili stotine ljudi, med njimi veliko žensk in otrok. Na sliki je Madrid, slikan z aeroplana, kakor je bil pred civilno vojno.

DELAVCI IN KMETJE V ŠPANIJI SO "RDEČI BIK"

To izjavlja pater Hugo in drugi pristaši tiranstva in izkorisčanja

"... In zdaj, ko sem vam v kratkem predložil resnični zgodovinski razvoj in razplet španskih dogodkov, se obracam na vas, Mr. Zaitz, z vprašanjem: Ali si še upate trdit, da so španski socialisti in komunisti nedolžni nad tamkaj preleto krvjo in vandalstvom? Če ne vi v svoji hoteni zastopljnosti in preračunani politiki, ki bo gotovo vsak drugi, ki je količaj dovzet za resnico, moral priznati: Ta kri in to vandalstvo gre v prvi vrsti, če ne izključno, na račun španskih rdečkarjev, zvestih pomembnikov moskovskih velemejstrov. To je eno.

"Drugo pa je: Mr. Zaitz, ali se še upate trdit, da so katališko-konservativni krog začeli to naibolj krvavo dramo v dobesednem zgodovini?"

Tako vprašuje in ugotavlja v Am. Slovensku z dne 5. nov. pod naslovom "Črnega bika žajfa", P. Hugo. Njegov članek obsegata skoro celo stran zavijanja dejstev in potvarjanja resnice.

Rev. Hugo piše v interesu POSEDUJOČE cerkve v Španiji, ki je bila do postanka republike najbogatejša ustanova in gospodarsko zaslužjevala stotisoč delavec in kmetov. Skoro vse najboljša zemlja v Španiji je bila, in je še posest cerkve in katoliške aristokracije. Hierarhija v Španiji je temeljni krivec zaostalosti dežele in mizerije njenega prebivalstva. Zase veruje v posvetna bogastva in jih je pripravljena braniti s krvjo svojih tlačanov in z mošadanskimi Muri iz Afrike, ki jih ji je poslal general Franco moriti španske delavece in kmete, njih žene in otroke. Na željo cerkve je postal mesarski tiran Mussolini v Španijo vojaške aeroplane, bombe, stroje za brizganje plinov in druge priprave za ubijanje in rušenje. Vsi piloti v službi rebelov so Italijani ali pa Nemci.

Ne samo, da je P. Hugo članek norčevanje iz resnice, ampak trdi v njemu stvari, ki so popolnoma nerescne. Če bi bila ljudska vlada oprozneja, bi pravočasno poskrbela, da bi fašistična banda ne mogla organizirati kontrarevolucije kakor jo je. Poskrbela bi, da general Franco

zelo važno je tudi vprašanje agitacije za Proletareca. Proletareci bi moral imeti v teh naseljih več narodnikov nego jih ima, in dobil jih bo, če pospešimo in sistematisiramo agitacijo znaj.

Priporočljivo bi bilo podvze-

MOBILIZIRANJE TRETJEGA RAJHA ZA SPOPAD S SOVJETSKO UNIJO

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pest in se pripravlja na odpor. Iz Tokia in Nankinga poročajo, da je vojna med tem dvema državama neizogibna.

Civilna vojna v Španiji je še vedno žoga v rokah Hitlerja in Mussolinija. Njima v pomoč je vatican. Lojalisti se pogumno branijo, včlane tehnični premoči fašističnih čet, ki jo imajo od početka svoje revolte. Fašisti se poklali že nad 50,000 žen in otrok. Vsega skupaj je padlo v sedanji civilni vojni nad 100,000 ljudi. Hitler se bojni lojalistične zmag, pa je sklical stab nemških generalov in admiralov na posvetovanje, da se domenijo, kako "Rusiji preprečiti vzeti Španijo za komuni-

zem". V Buenos Airesu se bo vrnila vseameriška mirovna konferenca, na kateri bodo zastopane Zed. države s svojimi vođilnimi predstavniki. Doseglj bo malo, kajti kakor drugod, so tudi na tem kontinentu ekonomski vzrok, ki povzroča konflikte, jačji, kakor pa kak pomirjevalen Rooseveltov govor. Med tem je v Južni Ameriki nastala še ena diktatura.

V Franciji se vrnil srdit boj med fronto, ki je za fašizem, in demokratičnimi silami. Kapitalizem v Franciji je naravnega za fašizem, kakor povsod.

Anglia boj in bolj oglaša, da ji gre oboroževanje hitro izpod rok in je pripravljena na vse možnosti.

Tak je v glavnem položaj po svetu, kajti različni protijudski ekonomski interesi so si v laseh in na resničen spopad se še pripravljajo. Kljub temu milijone delavcev in kmetov ne zapade, da gre le za njihovo kožo.

O shodu v Syganu

Sygan, Pa. — Volilna kampanja je stvar prošlosti in ljudje se so oddahnili, kajti radio se je umiril, reklama za kandidatke je izginila, politične komunikacije je za enkrat končane in politični obiski so prenehali.

Naval demokratske in republikanske agitacije je bil v Penni jako velik, kajti to je velika država in njeni elektronični glasovi vseled tega mnogo pomenijo.

To pot je živo posegla v volilni boj tudi premogarska unija U. M. W., in sicer za Roosevelt. John L. Lewis in drugi odborniki unije so na shodih zatrjevali, da je postala U. M. W. spet močna in vplivna po zaslugu predsednika Roosevelt.

Naslednji klub je bil postala U. M. W. spet močna in vplivna po zaslugu predsednika Roosevelt.

Naš klub št. 13 JSZ je kajtada agitiral za socialistično društvo. Skupino z društvom Bratstvo št. 6 SNP je sklical shod, na katerem je govoril Charles Pogorelec. Dokazoval je, da le socialistični program je rešitev iz sedanjih negotovih socialnih razmer in socialnih krivic. Grajski delavski gibanje na podlagi socialističnih načel je torej naša najvažnejša naloga. Udeležba je bila dobra in govornik je svoja izvajanja jako spretni podal, da so ga ljudje zanimali poslušali.

Imeli smo na shodu kolektiv v pred Proletarcem in klub št. 13 je kajtada posebno prispeval. Vso bo izkazana pod rubriko "Tiskovni sklad Proletarca".

Klub št. 13 se zahvaljuje vsem za sodelovanje in Chas. Pogorelcu za nastop in agitacijski obisk.

Govorili smo tudi o nalogi za razpečevanje prihodnjega leta. Dokazoval je, da le socialistični program je rešitev iz sedanjih negotovih socialnih razmer in socialnih krivic. Grajski delavski gibanje na podlagi socialističnih načel je torej naša najvažnejša naloga. Udeležba je bila dobra in govornik je svoja izvajanja jako spretni podal, da so ga ljudje zanimali poslušali.

Lorenz Kavčič.

Uspeli shod. — Lep družaben večer

La Salle, Ill. — Umetno je, da poročam — čeprav že pozno, o shodu, ki smo ga imeli tu v pred soc. stranke v nedeljo 1. novembra. Govornik je bil Joško Oven in napravil s svojimi izvajanjami in salami prav dober vtis. Udeležba je bila boljša kot smo se je nadeljali. Hvala vsem za sodelovanje.

V soboto 7. nov. smo pripravili družben večer ali "surprise party" našemu sodrugu Antonu Sotošku k njegovemu rojstnemu dnevu. Zelimo mu obilo zdravja in še mnogo rojstnih ter drugih veselih dni.

V nedeljo 22. novembra pred samostojno društvo "Edinstvo" igro in koncert. V sporednu sodeluje pevski zbor "Prešeren" iz Chicaga. Vsi rojaki v La Sallu so vabljenci, da se udeležejo prireditve.

Člani kluba št. 4 JSZ so vabljenci, da pridejo polnočevalno na sejo v petek 20. nov. Volili bomo zastopnike za Slov. dom. Fr. Karun, tajnik kluba št. 4.

John Mrak umrl

Chicago, Ill. — Dne 12. nov. je umrl tu John Mrak, ki je bil pionir med češkimi Slovenci. Star je bil 73 let, rojen v Radovljici na Gorenjskem. Bil je član društva Slavija št. 1 S. N. P. J. V to jednoti je pristopal leta 1908. Pokojnik je bil zvestnarčnik "Proletarca" do konca. Pogreb je bil civilen.

Poročevalec

Občni zbor JSPD

Chicago, Ill. — Občni zbor Jugoslovanske stavbinskega in posojilnega društva se bo vrnil v soboto 30. januarja 1937 v Slovenskem delavskem centru.

Vsi člani bodo na to važno zborovanje pismeno povabljeni.

JUBILEJNI KONCERT

k dvajsetletnici

SOC. PEVSKEGA ZBORA "ZARJA"

CLEVELAND, OHIO

na Zahvalni dan v četrtek 26. nov.

v Slov. nar. domu na St. Clair

A. SERAFIMOVIC: ŽELEZNA REKA

ROMAN IZ CIVILNE VOJNE V SOVJETSKI RUSIJI

Prevel iz ručnine za "Proletarca" ANGELO CERKVENIK

(Nadaljevanje.)

Vozovi se ne ustavlajo, marveč enako merno in nenehno škrpajo. Tudi njen voz se pomika naprej... Nato so jo zgrabili druge, krepkejše roke, a zopet se jim je izmuznila, zopet reže tesnobno noč ne krik, pač pa kravo, nečloveško rjevenje.

Sele poslednji četi se je posrečilo žensko skrotiti, zvezati jo in naložiti na zadnji voz.

Prazen pot, pust pot... Osladna sopara se je v temni noči neovirano širila...

XXXII.

Tam, kjer se cesta izvije iz gorova, tam polepno čakajo Kozaki. Odkar je beli upor preplavil kubansko ozemlje, se boljševiške čete pred kozaškimi polki, pred častniškimi četami, pred četami prostovoljne bele armade in pred kadeti povsod umikajo. Nikjer se ne morejo ustaviti ter uspešno postaviti po robu besnim generalskim napadom. Mesto za mestom, naselbino za naselbino morajo zapustiti.

Med Kozaki so se razširile vesti, da nosi veliko množica, ki se našli bobneči reki vali med gorovjem, s seboj ogromna naropana bogastva. Zlato vlečejo s seboj in dragulje, gramofone, orožje, veliko zaloge vojnega materiala, kratko in malo vsega imajo v izobilu. Kljub temu pa koraka vsa ta množica razcapana, bosa in razoglašena. Stara navada je pač želesna srajca! Vsi od preprostega Kozaka pa do najvišjega generala nestrenno čakajo na človeško reko, na vse tiste bajne zaklade in dragocenosti, ki jim jih bodo bošočci kar sami prineši.

General Denikin je ukazal generalu Povkovemu, naj v Jekaterinodaru sestavi priverno močne čete ter ž njimi obkoli sodrgo, ko se bo izlila izmed gora ter razlila čez planino. Pokončati mora vse do poslednjega človeka! Niti eden ne sme uiti živ! Pokrovski je sestavil kar popoln kor, ga izredno dobro oboril ter oskrbel z vsemi potrebščinami. Kor je zapri sovražniku ob reki Belaj, ki je od valov, hrumečih zgora, snežnobe, pot. Del tege kora pa je poslal proti prihajajočemu sovražniku.

Kozaki so na sitih, nestrpnih konjih razposajeno jezdili. S srebrnom okovano orožje je rožljalo in se v sončnih žarkih lesketalo. Vitke, ozko opasane postave z belimi trakovi na kučmah so se samozavestno pozibavale v sedilih.

Konjiki so jezdili skozi vasi in naselbine in so veselo prepevali. Kozaška dekleta so jih gostila s kruhom in pečenko, stari Kozaki pa so jim prinašali vina.

Pripeljite nam vsaj enega boljševika! Radi bi si te tiče ogledali!"

"Nič se ne bojte! Jih bomo že pripeljali! Pripravite vislice!"

Kozaki so znali piti, znali pa so tudi udariti!

V daljavi so se pokazali ogromni oblaki prahu.

"No, napisled vendarle prihajajo!"

Razcapanci, ki so vsi počrneli, ki so pokriti s snopi slame namesto s čepicami, so žuči.

Kozaki so porinili kučme na tilnik, potegnili svetle sablje iz nožnice, se sklonili čez sedelne glavičice ter se našli vetrnu zagnali čez planino.

"No, ti bodo pač dobili, kar jim gre!"

"Hura-a-a-a..."

V dveh, treh minutah se je zgodilo nekaj nezaslišanega, nekaj neverjetnega: Zagnali so drug v drugega, zahrumeli so... Vse je ovil oblašč prahu... Kozaki pa so začeli padati s konj s presekanimi kučmami, tilniki, rameni... Marsikak konjik se je s konjem vred nabodel na bajonet. Nato so se umaknili, se obrnili ter zdrveli nazaj prav tako naglo, kakor so bili naglo pridrveli sovražniku nasproti. Globoko sklonjeni nad sedelne glavičice so drveli, da jim je veter, ki so ga prehitale pojede kroglice, kar živilog okrog ušes. Ti prekleti bosonožci so pritiskali za njimi ter jih podili in preganjali po dva, tri, pet kilometrov daleč. Rešila jih je pač edinočno okolnost, da niso bili konji bosonožcev nič kaj prida!

Kozaki so kar zleteli skozi naselbino, za njimi pa so pridrveli bosonožci, so potegnili

konje iz hlevov, so sekali na levo in desno, če jim niso hoteli zadosti hitro dati konj, ter so zdrveli dalje. Mnoge kučme, ovite z belimi trakovi so se skotalile po stepi, mnogi ozko opasani kozaški plašči so nalik črnim pikam pokrili modre hribčke in zlata, pšenična polja.

Izmed gorova prihajajoča, napol naga pehota je hitela, kolikor naglo je pač mogla, za eskadroni. Za so se začeli oglašati topovi, že so začele žvižgati strojnice.

Kožuh ni hotel ob tem dnevu razviti vse svoje sile. Vedel je, da je sovražnik v odločni premoci, zato mu ni hotel razkriti, kako je sam slaboten. Ko se je znočilo, pa se je ponovilo, kar se je bilo že podnevu zgodilo. Ne ljudje, marveč sami satani v človeški podobi so se vrgli na Kozake. Kozaki so jih sekali, prebadali, so jih kosili s strojnicami, a Kozakov je bilo vedno manj in manj, vedno redkeje so plemeneli z kozaškimi topovskimi žrel ognjeni zubli, vedno milejše je bilo reguliranje strojnic, njihove puške pa se niso skoraj nič več oglašale.

Napad bosonožcev je bil presilen. Kozaki ga niso mogli vzdržati. Začeli so bežati, niti noč jih ni mogla rešiti. Kozaki so padali pod mahljaji sabelj, kakor se zvraca travo pod mahljajo kose.

Vrsto Kozakov so začele razpadati. Zmetali so puške proč, zapustili strojnice in se razbežali na vse strani ter se porazgubili v globelih in gozdovih. Niso verjeli, da bi jih moglo še kaj rešiti; obupali so namreč zaradi satanske sile žive človeške reke, ki je prihrumela zgora.

Ko je sonce zarisalo prve dolge in poševne sence stopnji gricjev čez planjavo, so ležali nešteči negibni črnobradati Kozaki po poljih... Ranjencev ni bilo, ujetnikov prav tako ne.

Za hrbotom bojevnikov so begunci zanetili ognje. V lincih je brbotalo. Konji so prevezovali seno in oves. V daljavi je bobnala kanonada. Nihče se ni zmenil za to; vsi so se topniškemu ognju že privadili. Šele, ko so topovimoknili ter so se posamezni jezdenci vrnili iz bojnih vrst — zdaj ordonanca s kakšnim poveljem, zdaj kakšen vojak, ki je hotel skrivoma obiskati svojce — so se z vseh strani zgrnile okrog jezdeca ženske, ki so imele počnele in izmučene obrazne, ter so se oprijemale za stremena in vajeti:

"Ali moj še živi?"
"Pa moj?"
"Ali še živi, povej vendar!"

Tako so prosile moledoče oči, iz katerih je sevala grozna in upanje.

Jedzec je dirjal v dren in je sporočal na levo in desno vesti z bojišča.

"Živi... živi... ranjen je... mrtev... kmalu ga prineso..."

Jedzec jezdil dalje. Za njim se nekatere ženske prekrizujejo olajšane, druge v tesnobnem pričakovanju, nekatere se pa one-mele zrušijo, tožijo, jočejo.

Ranjence že prinašajo. Matere, sestre, žene, zaročenke jih negujejo. Mrte vozijo na vozovih. Ihtče ženske se mečejo nanje. Daleč naokrog se razlega obupno tarnjanje in vzdihovanje.

Jedzeci hočejo poklicati popa.

"Kakor živino jih menda ne bomo pokopal... Brez popa in kadila..."

Pop pa sporoča, da je prehlajen, da nikar ne more priti.

"Oho, prijateljček, prehlajen si? Ti nočes priti! No, le počakaj, videl boš, kako te bomo ozdravili!"

Nato ga opazi neki jezdec z nagajko po grbi. Pop poskoči kakor kakšen desetleten deček. Oblike naj posvečeno oblačilo! Možakar je naglo vtaknil glavo v črn duhovniški ornat in si je dal štolo okrog vrata. Izpod ovrutnika je povlekel dolge grive. Moral je vzeti s seboj križ, kadilnico in kadilo.

Tudi cerkovnika in njegovega pomočnika so pripeljali. Cerkovnik, ki je bil precej močan in v črno mašno obliko, oblačen možakar, je bil ves zapit.

Vsi trije so se vselili v voz. Konji so stresli glave. Spremljajoči jih jezdenci so mahali z nagajkami.

Izza taborišča voz je čakala nanje ob cerkvem vrtu velika množica.

(Dalje prihodnjič)

"New Deal" ima mandat še za štiri leta

VPRAŠANJE INDUSTRIALNIH UNIJ GLAVNA TOČKA SPORA

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pri ustanavljanju delavske stranke. Če pa se posamezne skupine, ki bi prišle pri graditvi take stranke v upoštev, ne bi mogle zediniti, bodo progresivne unije skušale uspeti z isto taktko, kakor v Rooseveltovih kampanjih.

Konvencija v Tamperi je točaj zborovanje pod kontrolo vodstva, ki ima oči uprte vedenje le v prošlost in sprejme program ter taktko za bodočnost.

Dokler se to ne spremeni, Ameriška delavska federacija ne bo drugega kakor zveza treh milijonov obrtnih delav-

narocnin. Vse so štete na podlagi polletne dobe. V prejšnjem izkazu, ki je obsegal štiri leta, so poslali 215 polletnih naročnin. Imamo še dva tedna in če se vsi potrudimo, bomo v teh štirih tednih prejšnje število prekosili. Zavedemo se, da je Proletarjev delavstvu potreben list. Zavedni delavci prav tako razumejo, da ga je treba širiti. Zdaj, ko je sezona priredb v dvoranah, poslužujmo se v agitaciji za Proletarca i teh priložnosti.

Iz Kansasa

Tudi pri nas v Kansusu smo imeli svoj "špas" z volitvami. Domaci patriotski gospodarji so ostali lojalni svojemu kandidatu, drugi so pa zleteli v demokratski tabor in javno podrli Patersona. Nekateri njih klubki so ostali lojalni v Belo hiši.

Ker je večina bivših kanskih premogarjev na relifu, so se vglasovali za Roosevelteta. Nič ni zaledlo tisto vtepanje v glavo, kakšna čast bo za cel Kansas če porinemmo Landona v Belo hišo.

Chester je včasih vladal v Kansku, ali pač v Roosevelteta. "Družba leta sem volil socialistu, toda letos bom Roosevelteta, ki je že v bo se naredil kar je za delavce prav," je bil odgovor večine rojakov. Da bi ga le ne prekljinjali predno poteče njegov termin.

In pa takojšnjih naših nekdajnih budih r-r-r-r-evolucionarnih komunistov tudi nema više! Oni so nam ob vsaki prilikom pomilovalno rekli: "kaj bošti vi socialisti s svojo počasno taktko, mi — mi — ki smo za ta hitro!" Volili so za Roosevelteta. John Garnerja in sploh za demokratsko stranko, katero kontrolirajo demokrati z juga. Tudi oni so "za ta hitro".

West Allis, Wis. — Po zaslugu Vincenta Puglia bo West Allis v oglasi v koledarju 1937 dobro zastopan.

Bridgeport, O. — Ko je bil v tem okrožju na agitaciji Charles Pogorelec, je dobil sodelovanjem Jos. Snoja in drugih 65 naročnin in cirkulacijo. Proletarci je s tem številom dosegli svoje staro mesto, kot ga je imela, dokler je s. Snoj utegnil potovati po teh naselbinah.

Chicago, Ill. — Agitatorji na delu. — V prejšnjih dveh tednih, do zadnje sobote, so poslali agitatorji 114

pred par leti se je v jugovzhodnem Kansusu ustanovila takozvana Farmer and Labor Unija, ki je veljala za organizacijo brezposelnih in pa tudi drugih delavcev so spadali zraven. Kdor je bil zaposlen na relifu ali kje drugje, je plačeval deset centov mesečno. Ostali so bili prosti. Postojanke so ustanovili skoro v vseh naselbinah. V Pittsburghu je baje štela nad tisoč članov, v Arminiju 400 in podobno po drugih naselbinah. Dokler se je šlo za pomagati brezposelnim do relifa in tirjati druge ugodnosti od demokratskih bossov, ki kontrolirajo relif, je šlo vse gladko. Večkrat so skupno, energično demonstrirali. Iz njih nastopov se je še zrcalila nekdanja bojevitost kanskih majnarjev. Ampak ko je prišla prilika pokazati če so tudi politično zreli, je pa prišlo do poloma. Pri letosnjih volitvah je vladala med njimi prava babilonska zmešnjava.

Za Roosevelteta je šlo vse lepo, ne pa tako za Kongresnika in na razne okrajne, ter občinske stranke izredno konvencijo, ki se bo vrnila spomladvi. Njen glavni urad vabi vse pridružene organizacije, da o tem problemu razpravljajo in mu sporočajo mnenja in nasvete, po katerih se bo konvencija kolikor bo to pač mogoče, ravnila. Člane in članice prosimo, da naj pridejo v dvorano točno, da naš regularni dnevni red, ki je tudi važen, kmalu končamo. Po seji bomo postrenjeni z "zlatom kapljico" in vložki. — P. O.

Drage privatne straže

Ameriški business potroši za vzdrževanje privatnih stražnikov in v privatne "protekcijske" naprave okrog 200 milijonov dolarjev na leto.

Želodčno zdravilo iskreno priporočeno

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

NAROČITE SI PROSTI VZOREC —
Triner's Bitte, Wine Co.
544 S. Wells St., Chicago, Ill.
Pošljite mi brezplačni vzorec.
Ime .....
Naslov .....

OGLAŠAJTE

PROLETARCU

ANTON GARDEN:

PO PREDSEDNIŠKIH VOLITVAH

Kakor je bilo pred volitvami časopisje polno političnega binka in napovedi o "veliki Landovi zmagi" ali o "sijajni Rooseveltovi zmagi", tako je zdaj polno tudi s poročili in komentarji o res sijani zmagi "novega deala". Burbonski elementi, ki so pred volitvami smatrali ameriško navadno ljudstvo za bolj bedasto kakor je in po tem kopitu usmerili kampanjsko strategijo, sedaj izražajo upanje, da bo Roosevelt znal ceniti veliko zaupnico in se držal — "ameriškega sistema". Njih pobožna želja je, da predsednik ne bi krenil na levo. Zdaj tudi priznavajo, da so mu sami pomagali do takoj velike zmage, ker so šli s svojo umazanostjo in podloštoj nekoliko predalec. Predalec celo za politično ilitevno ameriško maso!

Prvi nauk vsega tega je, da ima vsaka stvar svoje meje in da tudi blato, če ga je preveč, odleti nazaj na metalca. Republikanci so se ubili z lastno stupinjnostjo. V tem sta se odlikovala posebno Landon in Knox, zadnji še bolj ko prvi.

Drugi nauk te kampanje je, da v kritičnem momentu maniskateri radikalci izgubi glavo in pozabi na principe ali pa jih oblike po svoje in tolmači po svoje — popolnoma drugače kakor jih je tolmačil včeraj. To se tiče posebno včerašnjih radikalcev na levici (komunistov) in starogardističnih socialistov na desnici, ki so si v tej kampanji podali roke v oportunitzmu.

Prvi so na povelje Moskve indirektno agitirali za Roosevelta s svojim geslom: "Poraz Landa za vsako ceno!" Drugi pa so se odprto navduševali za istega Roosevelta, o "katerem so še nedavno pisali in govorili, da gre vse njegovo stremljenje kot predsednik Združenih držav za ohranitev kapitalističnega sistema. Raznih reform da se je poslužil, ker bi brez njih ne mogel potegniti kapitalizma iz velike krize. Toda v nekaj mesecih so se deli sporja v soc. stranki obr

nili od te pravilne analize in odprto skočili na "band wagon" tistega Roosevelta, ki je v tej kampanji vsaj v dveh različnih govorih svetu odprto povedal, "da veruje, je veroval in bo veroval" v sedanji kapitalistični sistem.

V New Yorku so šli celo takoj daleč, da so organizirali "ameriško delavsko" stranko z namenom, da uničijo socialistično gibanje, predvsem pa, da politično ubijejo Normana Thomasa, istega Thomasa, katerega so izrabljali v svoje name, dokler se jim je pustil. Slednje je treba podčrtati, ker je bil največji faktor pri organiziranju newyorské "ameriške delavske" stranke, ki ni bila pri zadnjih volitvah nič drugače kakor privesek demokratske stranke. Upati je, da v bodoči krene na drugo pot, na pot neodvisne delavske politične akcije. Poročila v nekaterih listih, da je ta stranka imela svoje kandidate neodvisno od drugih strank, ne odgovarja dejstvu. Faktično ni imela nobenega kandidata, marveč je le indorsirala Roosevelta in Lehmana in vodila energetično agitacijo za njuno izvolitev. V ta namen je potrošila okrog \$100,000.

Tretji nauk te kampanje je, da je ameriško organizirano delavstvo velik politični faktor le tedaj, če je organizirano. V tej kampanji je bilo izbornog organizirano v tako zvezni Delavski nestrankski ligi. Ta liga je prvič v zgodbini Ameriške delavske federacije z vhemenco in velikim entuziazmom naredila meso in križ znanega gesla federacije: "Nagradi prijatelja in kaznivovačnika." Do zadnjih volitev so le železničarske unije izvajale logične posledice tega političnega gesla in v kampanji aktivno podpirale nakljednjene senatorje in kongresnike. V prošli kampanji pa sta se pridružila tej "nestrankski" politiki John L. Lewis, predsednik ruderjav, in Sidney Hillman, predsednik krojaške unije ACW, in organizi-

rala Delavsko nestranksko ligo. Ta liga si lahko upravičeno v precejšnji meri lasti službe za sijajno Rooseveltovo zmago. Brez njenih aktivnosti in stotisočakov bi bil rezultat kampanje precej drugačen.

Cetrti nauk se tiče predvsem socialistične stranke. Prilagoditi se bo morala tako po ustroju kakor tudi v aktivnosti novim razmeram in faktorjem, ki so na delu že dalj časa. V mislih imam kreiranje masne delavske ali farmarsko-delavske stranke. Zavedam se, da bo ta stranka vse kaj drugače kakor radikalna v pravem pomenu besede. Njena glavna naloga bo, da odtrga ameriške delavske mase od kapitalističnih strank ter jih usmeri na pot neodvisne politične akcije. Dokler se to ne zgodi, ni nobenega upanja na kakšno temeljito preuredbu sedanjega ekonomskega sistema.

Seveda bi ne bilo tega vprašanja, ako bi se bila socialistična stranka v povojnih letih tako razvijala kakor se je razvijala pred vojno. Toda dejstvo je drugače. Nad deset let ni zaznamovala nobenega napredka, marveč je nazadovala od leta do leta. Ohranila se je bila kot politična sila le v Milwaukeeju, Readingu in New Yorku. Pred nekaj leti se je ta zaobrnihnil in je stranka pričela zopet rasti. Notranji bojni v prošlih dveh letih pa so jo zopet oslabili in demoralizirali. Toda stranka bo tudi to prebolela in zopet postala vitalna sila v boju za socializem.

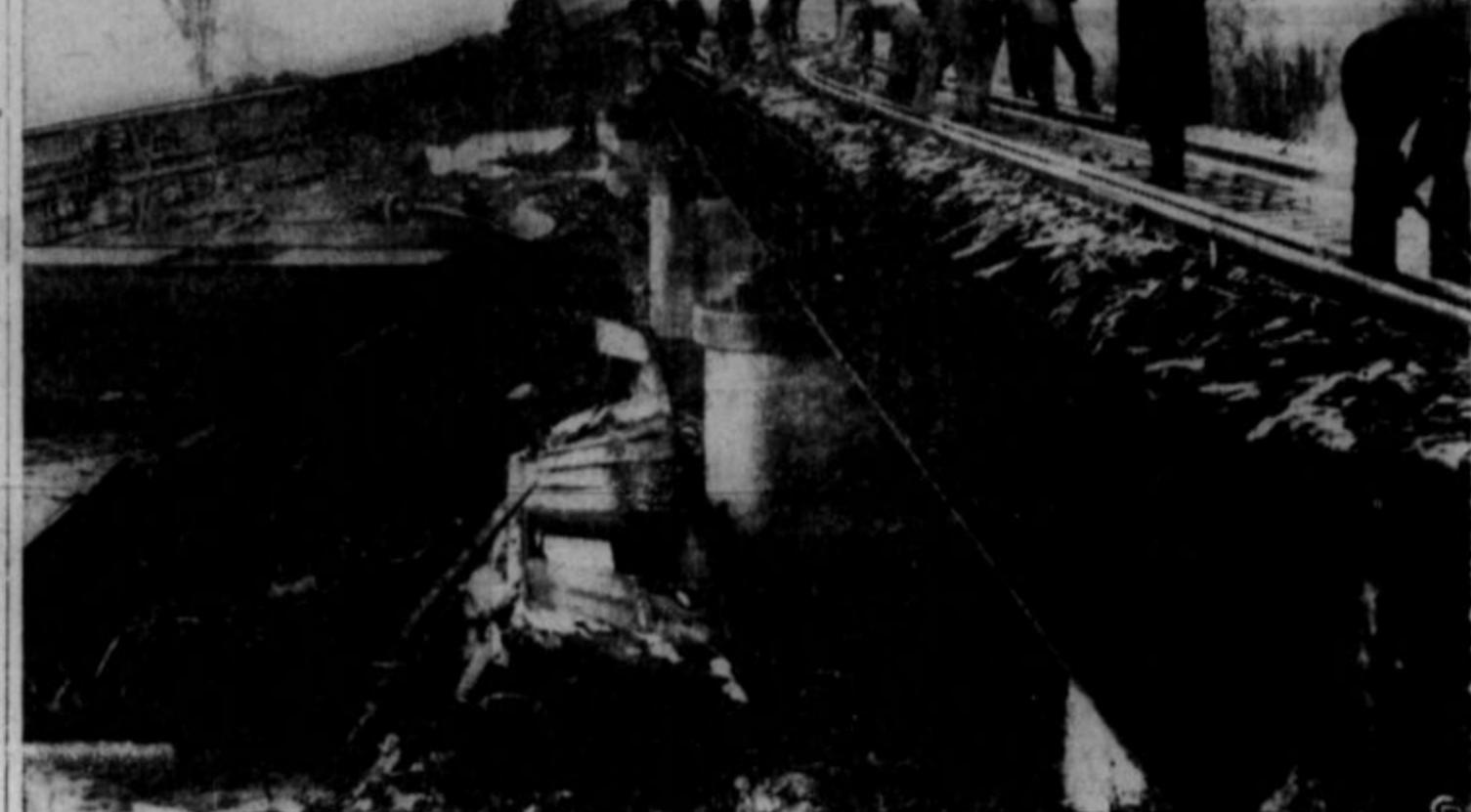
Kdor misli, da je v Ameriki odklenkoval socialističnemu gibanju, marksistično ali revolucionarno usmerjenemu gibanju namreč, ta ne pozná sil, ki operirajo v kapitalistični družbi. Tudi se motijo oni, ki sanjajo, da bo kakšen Roosevelt ali kakšno reformistično delavsko gibanje privelo doživo v socializem. To bo doseglo le močno socialistično gibanje, ki bo HOTELO socializem in tudi ZNALO odstranjevali zaprte.

Vse to je resnica. Resnica pa je tudi, da se Amerika ne bo izognila reformizmu. Vsaj zdaj izgleda, da se nahajamo na pragu te dobe. Njena konkretna manifestacija bo formiranje splošne delavske ali farmarsko-delavske stranke, ki bo prav tako reformistična kakor je socialdemokracija v Evropi ali pa delavska stranka na Angleškem. Izprvega niti toliko. Toda za ameriške mase, predvsem pa za ameriško tradicionalno delavsko gibanje bo to velik korak naprej.

Med socialisti se je že začela debata, ali naj stranka aktivno sodeluje v akciji za formiranje te reformistične farmarsko-delavske stranke. Levčarska skupina je proti, toda ni proti pridruženju socialistične stranke novi masni stranki, kadar bo ustanovljena. Tako zvani "militanti" in desničarji, kolikor je slednjih še v stranki, so za aktivno sodelovanje v tem gibanju. Njih argument je, da bi se stranka brez aktivnega sodelovanja v tem gibanju izolirala na škodo sebi in še bolj pa na škodo farmarsko-delavske stranke same, kadar pride do nje. In prislo bo prej ali slej. Kdor sanja o "okupiranju" in "reformiranju" demokratske stranke, bo dobil prav tako glavobol kakor ga je dobil Upton Sinclair.

V tej masni delavski stranki naj bi socialistična stranka razvijala svoja načela in impregnirala delavske mase s socialističnimi načeli in nauki. Vse to pomeni novo orientacijo za socialiste. Lahko sem v zmoti, toda za svojo osebo sem siguren, da bi socialistično gibanje dobito novega zamaha, tako se stranka vrže v kampanijo za formiranje masne delavske ali farmarsko-delavske stranke. Dokler ameriško delavstvo s farmerji vred ne dobi novega elektoralnega instrumenta, ne bo politično nikam prisko in tudi socialistično gibanje bo ostalo v zastaju.

V New Yorku je stara garda agitirala proti Thomasu kolikor je največ mogla, posebno na shodih, v Forwardu in New Leadru. Ker je politično močna in vplivna v unijah delavcev oblačilne industrije, katero so bile do razkola socialistični stranki prijateljske, je sploh čudno, da je dobil Thomas valje valu za Roosevelta in vsestranski opoziciji v mestu nekaj manj kot 40,000 glasov. Socialistični kandidati v

Bližu Londona v Indiani je skočil s tira in se premrnil v grapo potniški vlak Big Four železnice. Imel je deset vagonov. Dve osebi je ubilo in mnogo je bilo ranjenih.

Se o uspeli priredbi v Waukeganu

No, Chicago, Ill. — Bilo je že poročano o igri "Glavni dobitek", katera je bila vprizorjena dne 1. novembra v Slov. nar. domu. Jaz dodam samo še to, da dober teden prej še nismo bili gotovi, ali se bo vršili ali ne. Ko se je potem le zagotovilo, da bo igra dana na oder, smo šele dali tiskati vstopnice. Prejeli smo jih širi dne pred igro in jih seveda takoj razpečali med sodruge in simpatičarje za v razprodajo. Šli so takoj na delo in jih v tem kratkem času prodali lepo število.

Kljud temu, da je igra skoraj do zadnjega visela v zraku in zato na en ali drug način ni bila dovolj oglašana, je bila dobro obiskana. Kakor na predstavi, tako smo imeli tudi zvečer na zabavi v spodnjem dvorani obilno udeležbo. Plesalo je stare in mlado, kakor že dolgo ne. Cela prireditev je bila neprizakovana uspeh, tako v moralnem in finančnem oziru. Priznanje vsem, ki ste na kakršenkoli način pripomogli do tega.

Ker sem omenil, kako je bila predstava do zadnjega v negotovosti, naj še omenim vzdrok, da ne bo mogoče kakakega nesporazuma. Dandanes prirediti igro je zelo težavno. Ne zato, da ni igralcev ker teh je še vedno dovolj, ampak zato, ker nočejo igrati. Kadar kaka organizacija sklene prirediti igro, si mora dobiti igrovodjo, ako ga še nima. To še nekako gre. Igrovodja pa potem na delo, da dobi igralce. To pa ne gre kar tako. Uprava enega, drugega, tretjega, petega — še nikogar ni dobil. Vsak se izgovarja, "nimam časa", ali kaj podobnega. Navsezadnje jih dobi vendar dovolj. Vesel, da

se je rešil ene težke naloge, jih pozove na prvo skušnjo. Prva vaja še ni bila tako slab; samo enega ni bilo — ni imel časa. Na drugi skušnji ni drugih dveh, tudi nista imela — časa. Tako gre potem kar naprej, enkrat ni enega ali dveh, drugič drugače, tako da nikdar ne more biti prave vaje. Potem zgubijo veselje še ostali, ki so bili vedno navzoči. Pride čas, ko se ima vršiti predstava, pa je še v dvomu, ali bo ali ne. To ni bilo samo v slučaju te igre, ampak je že dalj časa nazaj tako. Ali je izgovor — nimam časa — opravičljiv? Po mojem razumevanju ne! Ako bi odgovoril: nimam volje, bi bilo bolj pošteno povedano. Ako ga vprašaš, ali ako ti sam pove, kaj je imel za en opravek, pa spoštaš, da bi tisto lahko opravil drugikrat, ali pa, da mu tistega opravka sploh ne bi bilo treba, ako bi imel več veselja do igranja.

Dobre volje in veselja ni več pri igralcih. Tega pa niso vsega sami krivi. Kriva je največ publike, ker jih ne podpira z udeležbo. Igralci se trudijo in trudijo, doma in na skušnjah, da si vtepejo v glavo vsak svojo vlogo. Marsikateri večer bi eden ali drugi rad šel po svojih opravkih, na zabavo ali karmolki, pa ve, da bo skušnja, in se je udeleži. Pride čas predstave, vse je pripravljeno. Igra se ima pričeti, pa so še prazni stoli. Čakajo in čakajo, ker pa le ni nič, oziroma čisto malo, vseeno prično. Ker je udeležba majhna, zgubijo igralci veselje do igranja, posebno pa še tisti, ki so računali na gmoten uspeh priredebe. To se dogodi enkrat, dvakrat, pa zgubijo veselje še ostali najbolj navdušeni igralci. Potem ni čudno, ako nimajo časa igrati. So pa še drugi vzroki.

Ker sem omenil, kako je bila predstava do zadnjega v negotovosti, naj še omenim vzdrok, da ne bo mogoče kakakega nesporazuma. Dandanes prirediti igro je zelo težavno. Ne zato, da ni igralcev ker teh je še vedno dovolj, ampak zato, ker nočejo igrati. Kadar kaka organizacija sklene prirediti igro, si mora dobiti igrovodjo, ako ga še nima. To še nekako gre. Igrovodja pa potem na delo, da dobi igralce. To pa ne gre kar tako. Uprava enega, drugega, tretjega, petega — še nikogar ni dobil. Vsak se izgovarja, "nimam časa", ali kaj podobnega. Navsezadnje jih dobi vendar dovolj. Vesel, da

legislaturo so jih dobili nad 60,000.

Johnstown, Pa. — Včeraj izid nas ni nič presenetil. Kajti kdor se giblje med ljudstvom, ve, da je bilo za Rooseveltom — največ iz strahu, da ne bi bil pet kak "Hoover" izvoljen. Agitacija za soc. predsedniškega kandidata je bilo pri nas malo, toliko bolj pa je delavski nestrankski odbor vrnil za Rooseveltom. Thomas je tu dobil le 94 glasov in komunist Brower 39. Coughlinov kandidat Lemke jih je dobil 891, torej precejšen odstotek. Za Rooseveltom je bilo oddanih 46,090 in za Landon 23,963 glasov. Cambria County je bila do teh volitev vedno republikanska, zdaj pa so demokrati republikance popolnoma pomedli.

Izmed kandidatov na socialistični listi je dobil tu največ glasov dr. Van Essen, ki je kandidiral za državnega blagajnika. Oddanih je bilo zanj 699 glasov. Iz tega sledi, da so letos tudi naši simpatičarji glasovali za Rooseveltom. "Letos moramo pomagati Rooseveltu, so rekli ljudje, ki so se drugače izražali za socialistični program. Pritisak unionizma je v zadnjem kampanji igral tako vplivno vlogo, da Landon vsi republikanski milijoni niso mogli pomagati do glasov. V kolikor bodo demokrati kos obljubili, s katerimi so septembra in oktobra naševali ljudstvo, bomo lahko kmalu videli. Zdaj imajo škarje in suknjo, torej se ne bodo mogli izgovarjati, da nimajo večne v Kongresu in ljudstva za seboj. — Poročalec.

O koncertu "Prešerna"

Chicago, Ill. — Prošlo nedeljo se je v dvorani SNPJ vršil koncert pevskega zbora "Prešeren", na katerem je zapel pod vodstvom F. J. Kubine šest pesmi; poleg zbor v celoti je nastopil njegov fantovski (angleški) odsek, angleški kvartet in angleški trio. Te so se začele in se bodo vršile skoraj vsako soboto večer skozi celo zimo. Tako zabavbo priredil tudi naš socialistični klub, dne 5. decembra ob 8. zvečer v Slov. nar. domu. Ker bo zadnja prireditev našega kluba v tem letu, se pričakuje, da bodo naši sodruži, sodružice in somišljeni naši pravili kakor vedno v preteklosti: ne samo, da se bodo udeležili zabave, ampak bodo tudi svoje prijatelje skušali privesti seboj.

V nedeljo 13. decembra priredijo vsa društva, zborujoča v Slov. nar. domu (naš klub vključen) skupno veselico v korist blagajne Slov. nar. doma. Pričakuje se, da bo program obširen (vsi bomo že nekaj napravili). Kaj pa bo, bodo pa drugi povedali. Tudi če ne povedo, gremo vseeno pogledati. — John Zakovšek.

"Naprej" dan

Milwaukeeški pevski zbor "Naprej" bo obdržaval svoj jesenski koncert v zvezi s komediojo "Glavni dobitek" dne 29. novembra v S. S. Turn dvorani. Začetek točno ob 2:30 popoldne. Vstopnice stanejo v predprodaji 35c, pri blagajni pa 40 centov.

V koncertnem delu bosta sodelovala pevska zborna "Plavinska roža" in "Zvon"; igro v prizorju člani in članice dramskega odseka Slov. nar. doma iz Waukegana. Vsa priredba bo — kakor je Naprejeve priredebe — prvovrstna in naše občinstvo je gotovo ne bo zamudilo. Več o programu bomo pravočasno poročali.

Vstopnice se dobre pri članih "Napreja", društvenih tajnikih, Fr. Zajcu v S. S. Turn dvorani in pri Mary Hrovatin v Waukeganu. — P. O.

Vse je bilo izkoriščeno za "Naprej", društvenih tajnikih, Fr. Zajcu v S. S. Turn dvorani in pri Mary Hrovatin v Waukeganu. — P. O.

DR. F. PAULICH

ZOBOZDRAVNIK

Ordinira vsak dan razen sreda od 9. zjutraj do 9. zvečer.

V nedeljo po dogovoru.

PHONE: CICERO 610

2125 SO. 52ND STREET

CICERO, ILL.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00.

Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS.

ZALICNE TISKOVINE

VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH

SE VEDNO OBRTITE NA UNIJSKO TISKARNO

JESENSKI KONCERT

ANGELO CERVENIK:

"DVOJNIK"

ZGODBA VOJNEGA UJETNIKA

Nadaljevanje.)

Ponoči se je Bereninju močno blešlo. Govoril je o Franceschiniiju, o ustreljivih, o preganjanju.

Hela se je vsa preplašena ozirala. Bala se je, da bi ga kdo ne slišal. Zdelen se ji je, da že vsi v bolnišnici vedo, kakšna učuda ga čaka.

Čuden, brezčuten se ji je zdel. Človek, ki ni bil nikdar zamaknjen niti v preteklosti v bodočnost, niti v domovino niti v mater. Bil je kakor površina morja, ki niti slutiti ne more, kako mogočno življenje se giblje v morskih globinah. Malone brezčuteli se ji je zdel. Niti za lastno življenje se ni tresel. Obolel je na pljučnicu.

Prehladil se je tisto noč, ko je šel k njej v izber ter se potem iz vroče sobe vračal čez mrzlo teraso v svojo sobo.

Mina, Mina, tudi mene bodo! je v neki novemberski noči nedadno zavpil.

Mina? se je vprašala sestra Hela. Kdo je Mina?

Presulinjo jo je. Zbodlo jo je. Kakor da ji je oster curek mrzle vode objel in stisnil srce. V očeh je začutila solzo.

— Jočem? se je prestrašila.

Zakaj joče? Saj je samo bolniška sestra! Tista Mina se vendar nje prav nič ne tiče...

Njegova stvar! Jaz... jaz... strežnica sem... on pa italijanski capitano. Mina? Neumnost... Čemu vse to? Zakaj stojim, zakaj prebedim vse noči ob njegovih posteljih? Bedasto, prebedasto!

Obrnila se je ter naglo odšla. V tem trenutku je v srcu občutila nekaj, kar je bilo skoraj sorodno sovraštvo.

Zaman je skušala zaspasti.

Mina, Mina, Mina... Kako nežno jo je poklical! Kakor žametaš, ves oljnati je bil njegov glas! Lepa mora biti. Kakor neno ime. Kakor morje ob vzajajočem soncu.

Mina, Mina...

Zaman se je obračala na vse strani, zaman je nasilno zapiral oči.

Pred seboj je venomer videva, da videla je njegov glas.

Videla je, kako jo njegov glas ljubi.

Sredi novembra se mu je obrišlo na bolje.

Bilo je v nedeljo. Dudukovič je šel v cerkev. Bil je sicer pravoslavne vere, pa je vseeno zahajal v katoliško cerkev. Da bi pregnal dolgčas! je po navadi dejal:

— Sestra Hela, ji je rekel, kako vam bom poplačal vašo dobroto in ljubeznost?

Hela ni niti odgovorila.

— Zdi se mi, je slabotno in utrujeno nadaljeval, zdi se mi, da ne zaslužim tolikšnega darovanja.

— Motite se, gospod capitan, je rekla mrzlo; nič darovanja ne poznam, nič dobrote in ljubeznosti, samo dolžnost, golo dolžnost!

— Samo dolžnost, sestra Hela?

Ali se ni v njegovem glasu

čitovalo razočaranje, bolna žalost?

Ni mu mogla odgovoriti. V grlu jo je dušilo.

— Ali res samo dolžnost, sestra Hela? jo je še enkrat vprašala.

Prestrelj se je tega vprašanja. Zavedel se je sicer globočko v svojem srcu, da mu je Hela draga, nad vse ljuba; bil je prepričan, da je izmed vseh žensk, kar jih je srečal v svojem življenju, edina Mina načrivala nanj takšen vtis, a Mina ni mislila nanj. Morebiti na moške vobče ni mislila. Hela pa. Hela mislila nanj. Hela pa. Hela mislila nanj. Hela pa. Hela nemara celo vzljudila. Zakaj izizza njena čuvstva? Ali ne bodo njeni čuvstva le kup slame plamenu njegove strasti?

Pogledala ga je s svojimi velikimi očmi:

— Zakaj vprašujete, gospod kapitano?

Skozi visoko okno je sijalo sonce. Njegovi žarki so se poigravali z vodo v visoki stele, ki je bila sredini mize. Poigravali so se s Heleninimi, ki so bili prav tako zlati, kakor sončni žarki.

— Kje se nehajo sončni žarki, se je nedadno vprašal, in kje se začnejo Helini lasje?

Težak in mrok je bil njegov glas.

— Zakaj vprašujem? Zato, sestra Hela, ker sem kakor žival.

— Kakor žival?

— Kakor žival, sestra Hela. V tisti noči, ko sem sedel na vaši postelji, nisem videl več v vas tiste lepe sestre Hele. Videl sem le žensko, lepo žensko, mlado, koprenejo po ljubomu, po življenu. Nisem vas razumel. Delal sem vam krivico. Ta krivica se vedno znova, vztrajno, dejal bi: skoraj nasilno ponavlja. Ne morem ji zagospodovati. Hotel bi zopet v vas videti tisto lepo sestro Hela, pa ne morem.

Hela je molčala.

Niti pomislila ni nikdar, da bi bilo moglo njeni ravninosti v tisti noči vzbudit v kakšnem moškem misli čuvstva, kakšnih ne bi bila hotela za nobeno ceno vzbuditi. V tem trenutku je stalo vse jasno pred njo.

Zardela je.

— Danes pa vem, sestra Hela, je nadaljeval, ko je opazil, da je zardela, da niste v tisti noči videli v meni moškega. Videl ga niste, a zbudili ste ga!

Kaj naj pomenijo te besede? Zajokala bi bila. Tisti večer res ni mislila tako, danes pa...

Danes ve, da je mnogo dolgih noči trepetala zanj, danes ve, da vse tiste strašne skrbi niso bile zgolj dolžnost.

Božajoče ga je pogledala.

Črni lasje so mu ob senčih prisveli. Vedela je, zakaj. Misel na strašni železni krog, ki se okrog njega vedno bolj in bolj zožuje, ga niti za bežen hip ne zapusti.

(Dalje prihodnjic.)

Niti pomislila ni nikdar, da bi bilo moglo njeni ravninosti v tisti noči vzbudit v kakšnem moškem misli čuvstva, kakšnih ne bi bila hotela za nobeno ceno vzbuditi. V tem trenutku je stalo vse jasno pred njo.

Zardela je.

— Danes pa vem, sestra Hela, je nadaljeval, ko je opazil, da je zardela, da niste v tisti noči videli v meni moškega. Videl ga niste, a zbudili ste ga!

Kaj naj pomenijo te besede? Zajokala bi bila. Tisti večer res ni mislila tako, danes pa...

Danes ve, da je mnogo dolgih noči trepetala zanj, danes ve, da vse tiste strašne skrbi niso bile zgolj dolžnost.

Božajoče ga je pogledala.

Črni lasje so mu ob senčih prisveli. Vedela je, zakaj. Misel na strašni železni krog, ki se okrog njega vedno bolj in bolj zožuje, ga niti za bežen hip ne zapusti.

(Dalje prihodnjic.)

NOV OGROMNI MOST V SAN FRANCISCU DOGOVOLJEN

Na slike je most, ki veže zaliv med San Franciscom in Oaklandom. To je eno največjih inženirskega delov na svetu. Gradili so ga parlet in stane visoko

vsto \$77,000,000. Pri gradnji je bilo ubitih 24 delavcev, 1,157 pa jih je dobito težke poškodbe. Pravijo, da je ta most največji na svetu.

RAZNOTEROSTI

Bridgeport, O. — Delavske razmere so se — kar se tiče premogovniške industrije — tod nekoliko izboljšale. Za delom je prišlo sem tudi nekaj naših somišljenikov, na pr. s. Vitez iz Nanticoke, Pa., Frank Vock iz Clevelandca, Zupan, Ječ Kavčič in več drugih.

Ofajšanje more brezposelnosti se pozna že na obrazih ljudi. Boljše razpoloženje je ečvidno tudi ko je bil tu na agitacijski turi Chas. Pogorelec. K nam je prišel v družbi John Terčelja in njegovega sina. B'l sem na delu v šoli, ko so prišli. Terčelj je bil iznenaden, ko me je uzel. Misil je, da me dobi na postelji stokati. Ampak slabega semena — pravijo — se celo hudič boji — in tako se tudi mene...

Vseeno, ko so me založili, smo šli skupaj na moj dom z mano vred, kajpada, za par minut. Moje delo še ni bilo končano, odgovornost imam veliko, pa smo to srečanje kolikor mogoče na hitro opravili. Lilo pa je kakor iz škafa. Po ponovnem sestanku smo se še malo pomenili s s. Terčeljem, ki je po par urah odšel s svojo družbo nazaj v Pensylvanijo.

Na Blaine? Dobro, na Blaine! Kje je s. Vitez? Dela, pa tudi vesi drugi delajo. Čas za obiske je k večjemu ob večerih. Agitacija vžlič temu ni bila zmanjšana.

Cas, ki ga je imel s. Pogorelec določenega za te naselbine, ni bil zadosten. Moral se je pripraviti za povrnitev v Chicago. A imeli smo tudi "smolo". Svojo pokorno "lizo" sem hvalil Pogorelcu na vso moč. Bila je res ubogljiva. Rekel sem, tako je pridna kot konj — zmerom jo moram držati za vrat, da mi ne uide. Ampak zadnji dan te agitacije, ko sem jo hotel spraviti iz garaže, je

odletela os. Šmentana reč. Hudica, ves načrt je name poškodovan. A tudi tu so ovire. Podnevi ljudi ni doma, zvezcer pa ima agitator le par ur za obiske. Ker ni kazalo drugače, je Charles postal še nadaljni večer. Zavihali smo si rokave, napregli "lizo" in šli v Barton do s. Škofa. Kmalu so bile zabeležene v potrdilni knjižici štiri nove naročnine. Zatem smo šli na Maynard, kjer smo tudi dobili nekaj novih, vsi starci pa so naročnino zložili na Neffs. Nato smo se podelili na Blaine, kjer smo spet dobili par novih naročnin. Proletarec je na Blaine zdaj zelo razširjen list, istotako na Barttonu in v Maynardu. Če bi imeli dovolj časa, bi bil uspeh kajpada še veliko boljši. Pogorelcu smo dali vso kooperacijo, kakor smo obljubili, ampak v par dneh nam ni bilo mogoče preleteti vsega. Kjerko smo se oglašili, so nas prijavljali sprejeli, razen v enem kraju. Ko smo na Blaine turo zaključili si nismo mogli kaj, kot da obiščemo še naročnika John Kocjančiča, in mu seževa v roko. Jaz ga sicer itak večkrat vidim, nima pa takih prilik. Ch. Pogorelec. Svidenje med njima je bilo prisrčno. Zadnja postaja pa je b'il obisk pri Martinu Kossu. Prav tega dne je obhalil 60. rojstni dan. Martin je zdrav in vesel, in čeprav je bil odkrit v sobi, jih je lučil izpod kape, da smo se vsi smejali.

Prišel je čas odhoda in s. Škof je nas potegnil na postajo v Wheeling, W. Va. Tako se je končala tod Pogorelčeva agitacijska tura, ki je bila po mojem mnenju tako uspešna. Bila bi se boljša, ako bi imel zadost časa za obisk v vse tukajšnje naselbine, namesto le v nekaterih.

Proletarec je zdaj razširjen in naše gibanje ima s tem počelo za boljši razmah. Zdaj je delavski pokret v splošnem v mrtilvu. Vzrokok je več. Eden je razkol v stranki, drugi pa zadnji ogromni val "javnega mnjenja" za Roosevelt.

In kaj sedaj? Delavci za svojo bodočnost kljub Rooseveltovemu new dealu nimajo nikakve garancije. Stari sistem je postal in ostane, dokler bosta na krmilu ti dve stranki. Le socialistični program nudi resnejši izhod iz sedanjih negotovih, mizernih razmer.

Nikjer se niso branili naroditi Proletarca, in to je dobro znamenje, kajti delavski list je učitelj, ki kaj zaleže le, če ga delavci hočejo citati in poslušati. Naj bo predsednik Roosevelt. Landon, Browder ali Thomas, resnejših boljših čakov se ne bo, dokler ne ureščimo programa, kakršnega označja Proletarec. Vsem, ki so ga naročili, priporočam, naj ga priporoči v naročitev tudi svojim prijateljem in znancem.

Naša programna knjižica bo letos precej obširna, zakar gre zahvala trgovcem, ki so nam pomagali z oglasi. Tudi podpora društva so nam precej pomagala. Obojim iskrena hvala. Vstopnice na to prireditev so tako bogatim koncertnim sporedom je maleknostna, namreč samo 40c v predprodaji in pri blagajni 50c. Samo na plesno zabavo zvezcer bodo vstopnice po 25c. Vstopnice na koncert dobite lahko pri pevcih in pevkah "Zarje" in v slavnostni Mrs. Makovec v SND.

Na svidenje na Zahvalni dan v avdioriju Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. komična in tudi pomenljiva ob nem. Pokaže, kako se človek podvrže vsemu, kadar je v po-

trebi, samo da dobi denar, ki bi mu prinesel srečo.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

Največja naša želja je, da bi bila dvorana polna. Kajti peti inigrati praznini stolom je najbolj mučno. Zato apeliram na vse naše prijatelje, da nas posetijo in da povabijo s sabo tudi svoje znance. Nadejam se, da nas obiščejo ob tej prilnosti naši sosedji in sodružnički prijatelji.

PROLETAREC

CHICAGO, ILL., November 18, 1936.

EDUCATION,
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

VOL. XXXI.

POVERTY AND THE PRODUCTIVE CAPACITY OF INDUSTRY A FARMER-LABOR PARTY

By Norman Thomas

That the United States, with its tremendous resources and its unequalled machinery of production and distribution, could produce enough goods to provide everyone with an abundance of everything, is an accepted fact. Our potential productive power is so enormous that it is difficult to imagine how much wealth we are capable of producing.

Yet in spite of our ability to produce in such huge quantities a majority of our people live in want, and millions exist in stark destitution. A country capable of producing an income in goods of from \$5,000 to \$20,000 per family requires its people to live on a relief wage of from \$19 to \$20 per month.

Why do people live in poverty in a country as rich as ours? Why are our factories idle and our acres retarded from the production while people go about without even the necessities of life? Is it because people do not want to eat, or because they prefer to go without proper clothing and shelter?

Certainly everyone wants the things that make life comfortable, happy and secure. The factories are here, the natural resources are here, the railroads are here — we have everything to produce even more than we can use. Then why do people not make use of our tremendous productive capacity? Is it some inborn insanity that dictates that we must starve surrounded by mountains of food, sleep in hovels built in alleys behind empty mansions, and shiver in threadbare rags while cotton is being plowed under?

The answer lies in the fact that a few private owners hold title to the natural resources and productive machinery of our country. This small group of private owners will not produce unless people have the money to buy the products of our mechanized industries.

People lack the money to buy the products of industry and agriculture because the wealth they produce has been concentrated in the hands of a few who already have more than they can spend. Purchasing power frozen in the vaults of financiers and industrialists destroys the ability of the masses of consumers to buy the goods they need to create security and abundance.

Private owners operate private business for the sole purpose of

How Much Is A Billion?

If you had to distribute a billion dollars in one dollar gold pieces to the needy passing your door, and you were to hand out 100 gold dollars each minute, 24 hours each day, it would take 15 years, 5 months, 5 days, 12 hours, and 5 minutes to complete the job without stopping for lunch or sleep, and you would have handled 3,900,000 pounds of gold, and would have required the use of 1,950 teams each hauling 2,000 pounds of gold to have met your demands. If the persons receiving the gold had been formed three feet apart in a line, it would have reached 22 times around the earth and two-thirds of another round.

THANKSGIVING DAY CONCERT OF SOC. SINGING SOCIETY "ZARJA"

Cleveland, Ohio. — The Socialist Singing Society Zarja will present its annual Thanksgiving Day concert at the SND on St. Clair Ave., Thursday, November 26. This being the 20th anniversary of Zarja, the chorus worked very diligently during the last few months in order to put on one of their best programs in recent years.

"Cevljur in vrag," a comic opera, will be one of the special features on this year's program. Urban, the cobbler who sells his wares, sell his soul to the devil for gold. This part will be played by Walter Lazar. The cobbler's wife will be portrayed by Victoria Poljsak who can certainly lay a few healthy blows upon her husband's back.

Tony Podobnik will play the part of the servant Jaka, who is very close and helpful to Urban. The two remaining parts are played by Josephine Turk and Andrew Turkman. August Komar takes the part of Vrag.

The story is written in verse, which will be very easy to understand and with the plot being quite simple, we are sure everyone will enjoy this performance.

A goodly portion of the program will consist of an interesting tableau depicting the highlights of Zarja's activity year by year. This unusual tableau is cleverly planned.

By diligent work the chorus has prepared a varied program consisting of duets, octets and several choral numbers which should do credit to the celebration of its twentieth anniversary.

making money. Industry is geared to produce only as much as can be sold at a profit without regard to the needs of the people who make up the great consuming public. If we insist on organizing our economic life on this basis, we should not be surprised to find this small group of private owners having all the wealth and the millions deprived of sufficient purchasing power to live in comfort and decency.

You cannot control what you do not own. You cannot expect industries owned by someone else to be operated with the primary motive of serving your interests. Those who own industry operate for the benefit of the owners, namely, themselves.

Then the obvious solution lies in all the people owning co-operatively

—North Dakota Union Farmer.

OUR SOLIDARITY WITH THE WORKERS IN SPAIN

By Joseph Schlossberg, Secretary-Treasurer of Amalgamated Clothing Workers of America

A great part of continental Europe is now under the heel of fascism. The most important country, France, has just saved itself from that calamity by the skin of its teeth. No one can tell how long the present Popular Front regime will be able to hold fascism from seizing France.

In Spain, fascism has come to a life and death battle with democracy. If fascism wins in Spain, it may also mean the triumph of fascism in France and in other countries. If democracy wins, democracy will gain a new lease of life in France and the world over.

Unlike our own civil war, the present civil war in Spain is not a local matter, it is of vital international importance. The fascist regimes in various countries are aiding the fascist rebels in Spain. Will the democratic regimes of the world come to the aid of the democratic forces in Spain, who are fighting a much greater cause than their own? Time will show.

But the duty of the workers of the world is clear and imperative; they must help the Spanish workers defeat fascism, and thus escape the slavery and sufferings which fascism has brought to the people everywhere.

A call has come to us from the International Federation of Trade Unions for financial help for the struggling workers in Spain. That we gladly give them. A check for five thousand dollars has been forwarded by the Amalgamated General Executive Board to the International Federation of Trade Unions. The struggle may be a long one. The money powers of the world, who have financed the Italian, German and Austrian fascism, are financing their newest venture, Spanish fas-

cism.

Preacher (shouting)—How many film stars can you name who have never been in a divorce court?

Voice from the back seat—Well, there's Rin-Tin-Tin.

The Faithful Dog

Preacher (shouting)—How many film stars can you name who have never been in a divorce court?

Voice from the back seat—Well, there's Rin-Tin-Tin.

An Expert

At the circus the strong man dipped a sponge into a pail of water and squeezed until every drop of water was out of it. He invited any one who wished to come into the ring and try to squeeze another drop out of the sponge.

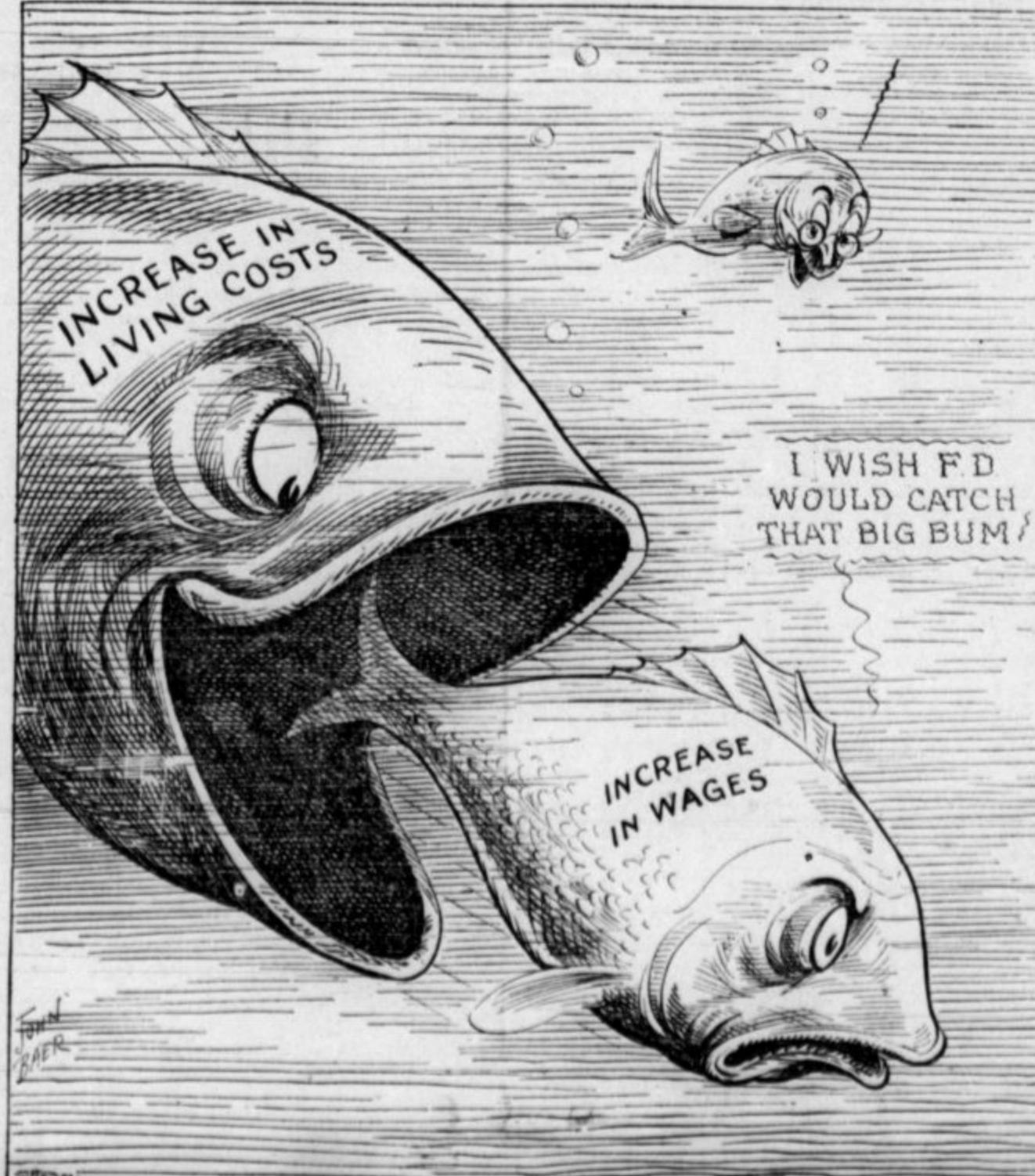
Several men tried it without any result.

At last a small man entered, and to the astonishment of all present he squeezed out drop after drop.

A member of the audience recognized the man, and shouted:

"That is not a fair test. This man is a non-union employer."

A TRUE STORY ABOUT FISHES

RULERS

By JAMES LARKIN PEARSON

The fat old men foregathered
In steel and concrete towers,
And shook their bags of money
And boasted of their powers.

The lean young men went marching.

The lonesome women cried;
And there was war and glory
And rest for those who died.

The fat old men made merry,
With pomp and power increased.
And all the human vultures
Were bidden to the feast.

Then up rose want and hunger,
And death and foul decay;
They gnawed the firm foundations,
And all the house gave way.

Now there is fear and quaking
In strong-built office chairs,
And rulers weep that vengeance
Falls on them unawares.

White Collar Serfs Need Socialism

By Harry W. Laidler

There are obvious advantages in a nationwide farmer-labor party. There are already several centers where such a party exists locally and is likely to have some life. The very size of the Roosevelt majority makes it inevitable that some of the cleavages may contribute to the growth of a real farmer-labor party.

Nevertheless, rather regrettably, I cannot all share the conviction of the communists and some others that a desirable farmer-labor party on a nationwide scale is practically inevitable. On the contrary, the personal strength of Roosevelt and the acceptance of the two-party system likely mean that until the next crisis knocks at our door, Roosevelt, with a man like Governor Earle of Pennsylvania as a probable successor, can maintain the Democratic Party as spokesman of those whom Lincoln called "the common people." The price of this may mean concessions to a man like Joe Robinson in the South, but our political system makes it possible without the effects that ought logically to accompany it.

Conceivably Mr. Roosevelt may not mind regional farmer-labor parties and talk of a national party. He can use them in his own game. But Socialists will want to watch out not to be sold down the river by too great trust in everything that calls itself a farmer-labor party. Whether the various states and

cities. So far, they have succeeded everywhere; in Italy and in Germany the great labor movements were crushed without resistance; in Austria, the workers fought heroically, but theirs was a losing battle from the very beginning; they had not even a fighting chance.

For the first time fascism is meeting with powerful armed resistance. This may mean the turning of the tide against fascism. This may mean the beginning of a new era, a new civilization, for the people of Europe, and hence, for the world.

In former centuries, Spain was the great imperialist power of the world, discovering America, and conquering empires. It may now be Spain's fate to give the world a new "imperialism"—that of rights, freedom, and security for the common people.

The Spanish government has had the good sense to arm the workers. Armed workers are not will-less soldiers, who merely obey orders. Behind the workers' guns are human hearts, beating for freedom; enthusiasm for a sacred cause, and a spirit of self-sacrifice.

Our solidarity is with the struggling workers of Spain. Their fight is in a very real sense, our fight. It is with joy and pride that we extend to them our helping hand.

Make it a point to attend Sava's concert. On another page in this issue is published Sava's program giving all details about the songs they will render. It is a rich selection and makes a fine afternoon program for your friends and sympathizers.

In the evening Johnny Kochevar's

orchestra is going to entertain us with good dance music in the upper hall. The committee says they have also secured dandy musicians for the lower hall. There will be more singing after the concert by the jolly good fellows. Invite your friends to join you at our concert and partake in the fine afternoon and evening entertainment. The admission is only 35c. Tickets at the door are 40c. Get them from our members and friends or call Rockwell 2864 for reservations.—A Member of Sava.

SAVA'S CONCERT SUNDAY AT THE SNPJ HALL

Chicago, Ill. Singing society Sava is all prepared for its annual Fall concert which will be held Sunday, November 22, at the SNPJ Hall. For the past several months the singers have been rehearsing a dandy selection of labor and classical songs. The program also includes solo numbers, a sextette and a short one act operetta. Someone remarked at one of our recent rehearsals that the sextette is one of the best that Sava has ever had. I agree with the comment made and add that the entire program will give you a fine afternoon enjoyment at the SNPJ Hall.

Not only will you hear our Sava

singers at this concert, but also the singing society from Waukegan which will be our guests this Sunday. We understand they have a large chorus and will add a delightful selection of songs on our program.

Orchestra is going to entertain us with good dance music in the upper hall. The committee says they have also secured dandy musicians for the lower hall. There will be more singing after the concert by the jolly good fellows. Invite your friends to join you at our concert and partake in the fine afternoon and evening entertainment. The admission is only 35c. Tickets at the door are 40c. Get them from our members and friends or call Rockwell 2864 for reservations.—A Member of Sava.

An Expert

At the circus the strong man dipped a sponge into a pail of water and squeezed until every drop of water was out of it. He invited any one who wished to come into the ring and try to squeeze another drop out of the sponge.

Several men tried it without any result.

At last a small man entered, and to the astonishment of all present he squeezed out drop after drop.

A member of the audience recognized the man, and shouted:

"That is not a fair test. This man is a non-union employer."

SEARCHLIGHT

By DONALD J. LOTRICH

Saturday night, November 21, Pioneer Lodge will hold its eleventh anniversary supper at the S. N. P. J. Hall. All members will be served free. A social follows the supper program. Pioneer Lodge is still the outstanding Lodge of the S. N. P. J. English speaking Lodge movement. It embarks on its twelfth year with a proud record of unsurpassed progress. But we, too, need renewed courage and devotion to the cause of our progressive ideals and for fraternalism.

Lloyd George who is now calling for a "popular front" party in Great Britain, recently visited with Hitler and spoke highly of Hitler's work. Thanks to the rejection of such a front, Lloyd George will not be able to dig himself out of the oblivion and lead a "popular front" for fascism. For, undoubtedly, his intentions were none other but to gain the leadership and then swing into the fascist tempo. Unlike Mosley, the recognized former socialist reactionary—now fascist leader—Lloyd George wants to gain a foothold of the organizations before he would swing in with Mosley. He deserves careful watching for while you can fight Mosley, because you know him to be fascist, people aren't apt to accuse the venerable Lloyd George so readily.

We are heartened with the stubborn defense of the Spanish capital and the great power thus far exhibited by the Loyalist forces. Thousands, nay, hundreds of thousands are sacrificing their lives on the altar of freedom, democracy, liberty and hoping for the eventual triumph of the mass of workers. We hope that the enemy may soon be crushed.

Returning Prosperity

United States industrialists and bankers are piling up such heavy profits that they may start lending money to foreign nations for armaments for the next blood-bath and to annihilate American workers with.

Anything is preferable to passing it on in the form of wages and thus enhancing domestic purchasing power.

The thing called class struggle is the eternal struggle between makers and takers in which the fakers are invariably lined up with the takers.

NOTE
More English reports and
Articles on Page 5.